

Simposi Internacional Emilia Pardo Bazán a la premsa: violència, gènere i representació (Universitat de Barcelona, 26 de novembre de 2021). — El 26 de novembre va tenir lloc, a la Universitat de Barcelona, el Simposi Internacional «Emilia Pardo Bazán a la premsa: violències, gènere i representació»; d'aquesta manera, la institució se sumà als actes commemoratius del centenari de la mort de l'escriptora corunyesa (1851-1921). L'activitat va ser organitzada per ADHUC (Centre de Recerca. Teoria, Gènere, Sexualitat) en el marc del projecte «Gènere, violència i representació. Els textos de creació a la premsa femenina peninsular (1848-1918)», GenViPreF, codirigit per Elena Losada i María Xesús Lama.

J. M. González Herrán (USC) inaugurarà la jornada amb una conferència dedicada als catorze contes de l'autora —n'inclogué un de desconegut fins ara— que tracten la violència de gènere des de l'«altra cara», és a dir, en què les agressores són les dones. Pardo Bazán subverteix així el tòpic de l'«àngel de la llar», alhora que dota d'agència els personatges femenins per desafiar les normes de la societat i de la moral.

En la primera sessió de ponències, Marisa Sotelo (UB) va examinar els articles feministes publicats a *La Ilustración artística* i en destacà aspectes com la defensa de l'educació de les dones en igualtat i sense restriccions, en contra de la formació limitada al servei de la família. Una altra crítica contundent de Pardo Bazán —en aquest cas, a un sistema judicial articulat al voltant dels interessos masculins— es va portar a col·lació durant la ponència d'Alex Alonso (Brooklyn College-CUNY), que remarcarà l'abundància de protagonistes juristes en les novel·les de l'autora, com representants d'una elit dirigent corrupta i amoral. Donatella Siviero (Università degli Studi di Messina), pel seu costat, se centrà en la campanya engegada per optar a una plaça de la RAE, arran de la qual Pardo Bazán cridà a establir aliances entre dones disposades a lluitar per no ser excloses.

Montserrat Amores (UAB) va encetar la segona sessió del simposi amb l'estudi d'un relat curt, «El indulto», que adverteix dels perills de l'aplicació d'aquest dret de gràcia en casos de violència de gènere. Igualment combativa fou la Pardo Bazán cronista de l'Exposició Universal, tal com mostrà Isabel Clúa (US) tot comentant les crítiques feministes presents en aquests articles. En tercer lloc va intervenir Santiago Díaz Lage (UNED), que indagà en la presència de l'escriptora a l'espai públic, una presència que ella mai no va voler veure condicionada o limitada per qüestions de gènere.

La relectura dels articles de Pardo Bazán sobre la guerra de Cuba a partir de la teoria dels afectes fou la proposta amb què Enric Bou (Universitat ca' Foscari Venezia) obrí la tercera sessió. A continuació, Susana Bardavío (UBU) posà el focus, també, en la temàtica colonial: analitzà la imatge de les Filipines i del seu procés d'independència en els contes de l'autora. A la cloenda, Adolfo Sotelo (UB) resseguí les passes i les vivències de Pardo Bazán a la Barcelona de 1888, ciutat que visità amb motiu de l'Exposició Universal.

El Simposi va finalitzar amb una reunió, tancada al públic, de l'equip del projecte GenViPreF.

Carolina CARRIJO
Universitat de Barcelona
Catalina MIR
Universitat de Barcelona

Homenatge de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut d'Estudis Catalans a Josep Massot i Muntaner en ocasió del seu 80è aniversari (Institut d'Estudis Catalans, 13 de desembre de 2021). — De gom a gom. Així estava la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans el dilluns 13 de desembre de 2021 a les sis de la tarda. Tots els seients ocupats i gent dreta al fons i pels laterals, fins al punt que es va haver d'habilitar una sala annexa des de la qual es

podia seguir la transmissió de l'acte. I això, tot i les restriccions per la pandèmia i malgrat que l'homenatge organitzat per la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) i per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) es podia seguir en directe pel canal youtube de l'IEC. Tant hi feia: som incomptables les persones que tenim un deute de gratitud amb el pare Massot i que vam sentir la necessitat de ser presents a la sala també de cos i no tan sols d'esperit.

L'obertura institucional de l'acte va anar a càrrec de quatre personalitats: la presidenta de l'IEC, Teresa Cabré, que va remarcar el doble vessant de l'homenatge, com a reconeixement i, alhora, com a demostració d'afecte «per al nostre estimat Josep Massot, un dels homenots de la cultura catalana actual»; la directora de la ILC, Izaskun Arretxe, que va destacar que el 2021 Josep Massot i Muntaner havia celebrat una triple efemèride: els 50 anys d'ordenació presbiteral, els 50 anys al capdavant de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i els 80 anys del seu naixement, el 3 de novembre de 1941, a Palma; el pare abat de Montserrat, Manel Gasch, que va expressar l'agraïment per l'homenatge al seu germà de comunitat i va dir que hi intervenia «amb l'esperit dels familiars quan es fa un homenatge a algú de la família», i, en darrer lloc, la consellera de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Natàlia Garriga, les paraules de la qual van arribar a través d'un enregistrament audiovisual, per la coincidència de l'homenatge que ressenyem amb l'acte de lliurament de la Creu de Sant Jordi a vint personalitats i deu entitats en reconeixement dels serveis prestats a Catalunya. Guardó aquest, per cert, que l'homenatjat va rebre el 1996 i al qual van seguir altres distincions igualment elevades, com el Premi Nacional de Cultura Popular (1997), el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (2012), la Medalla d'Honor de la Xarxa Vives (2018) i la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (2019).

L'acte va continuar amb una conversa entre el pare Massot i la historiadora de la literatura Margalida Tomàs. Hi va aflorar la tasca del primer com a gestor cultural vinculat a diverses associacions de catalanística —l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, l'Anglo-Catalan Society, l'Associazione Italiana di Studi Catalani, la North American Catalan Society i la Société des Hispanistes Français— i, és clar!, els projectes en què treballa actualment l'infatigable monjo benedictí: l'edició i estudi de documents de l'arxiu de Lluís Nicolau d'Olwer, d'una banda, i de l'epistolari entre Rafael Patxot i Ramon Sugranyes de Franch, de l'altra.

Tot seguit hi va haver una taula redona, moderada per l'escriptora Lluïsa Julià, en la qual, a partir de les intervencions de cinc especialistes de prestigi reconegut en els camps del saber concrets pel pare Massot, se'n van destacar algunes de les aportacions més rellevants. Així, Manuel Llanas, de la Universitat de Vic, en va glossar la tasca d'editor i va resseguir l'eixamplament de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat durant el mig segle de direcció massotiana. Carme Gregori, de la Universitat de València —institució que va investir Josep Massot com a doctor *honoris causa* el 15 d'abril de 2016—, va fer èmfasi en la modèlica metodologia de treball de l'homenatjat, aplicada tant en els estudis històrics sobre la guerra del 1936 al 1939 a les Balears, la repressió franquista a Mallorca i la història de l'Església, com en els retrats de tota una galeria de personatges fonamentals de la història cultural contemporània. Joan Martí i Castell, primer rector de la Universitat Rovira i Virgili i membre de l'Institut d'Estudis Catalans, va lloar les aportacions del pare Massot a la història de la llengua i de la filologia, tot destacant que «Massot no sap no fer història, perquè vol esbrinar el sentit de tot respecte a tot. Li interessa tant el text com el context. Es proposa sistemàticament de fer encaixar qualsevol fenomen dins la història general dels Països Catalans, amb una solvència i un rigor científics insòlits». Ramon Pinyol, de la Universitat de Vic, president de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, càrrec en el qual va succeir a Josep Massot, va referir-se a les aportacions d'aquest a la història de la literatura i va remarcar que el que interessa al seu predecessor és sobretot l'obra literària com a producte històric, que estudia des del positivisme metodològic més rigorós i amb un emmarcament social i cultural amplíssim, que el mena a anotar profusament els seus treballs. En darrer lloc, Carme Oriol, de la Universitat Rovira

i Virgili, promotora del Grup d'Estudis Etnopoètics de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, va remarcar el paper crucial de l'homenatjat en la recuperació, l'inventari i la difusió de l'immens fons documental de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, i va fer una expressió de gratitud pel fet que «les persones que ens dediquem a l'estudi de la literatura popular hem trobat en Josep Massot el referent i, sobretot, el model que ens ha permès connectar el nostre present amb tota una tradició d'estudis folklòrics que la guerra civil i la posterior dictadura van invisibilitzar».

A continuació, la cantant mallorquina Maria del Mar Bonet i el guitarrista valencià Borja Penalba van regalar les oïdes dels assistents amb una actuació musical que va tenir tres parts: la interpretació de diverses cançons populars mallorquines i menorquines procedents del cançoner aplegat per Josep Massot i Planes, avi de Josep Massot i Muntaner —«Tonada de segar», «Joan, d'on vens?» i «Tonada de collir figues»—; una combinació preciosa entre el cant d'una cançó de bressol popular mallorquina —un noninó— i la recitació del poema de Vicent Andrés Estellés que té com a primer vers «Jo tinc una Mort petita», i la cantada d'uns versos de *Quatre poemes de Setmana Santa*, de Blai Bonet, musicats per Antoni Parera.

Lavors va arribar —procedent de Barberà del Vallès, on es feia el lliurament de les Creus de Sant Jordi— la presidenta del Parlament, Laura Borràs, la qual no va voler renunciar a participar en l'homenatge al pare Massot, de qui va lloar la dedicació als altres i a la cultura catalana a través de la feina feta «amb rigor, amb professionalitat, amb pulcritud i amb un escrupolós amor». L'acte es va cloure amb un parlament del pare Massot pronunciat des del faristol, durant el qual va recordar la seva vinculació amb la Institució de les Lletres Catalanes i amb l'Institut d'Estudis Catalans, impulsors de l'homenatge, que va agrair amb emoció. Més enllà dels mots sincers de gràcies que va tenir per a tothom que al llarg d'aquest any li ha mostrat el seu reconeixement i la seva estima, el pare Massot va incloure en el seu discurs un clam en defensa de la nació, la llengua i la cultura catalanes:

Al llarg d'aquests vuitanta anys que avui volem celebrar, he treballat tant com m'ha estat possible a favor de la nostra cultura i la nostra llengua [...]. He patit per la situació del català durant els llargs anys del franquisme. He lluitat per anar-hi en contra i m'he alegrat en veure els progressos que a poc a poc hem anat conquerint. Fa uns quants anys, però, que torno a estar inquiet pel retrocés que dia a dia experimentem tant en l'ús de la llengua com en les contínues mostres de regressió promogudes per les institucions que en teoria haurien de defensar els nostres drets nacionals i culturals, especialment l'administració central i la judicatura, amb la col·laboració dels poders fàctics i, fins i tot, de les clavegueres de l'Estat, que pugnen per retornar a una «España: una, grande y libre», i que dificulten cada vegada més la projecció interior i exterior de la nostra llengua. Desitjo de tot cor que la situació canviï i, dins la meua petitesa, faré tots els possibles per aconseguir-ho, unint-me als anhels de tantes persones de bona voluntat.

Tothom dempeus. Llarguíssim aplaudiment. Emocions a flor de pell.

Mar MASSANELL i MESSALLES
Universitat Autònoma de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

Coloquio Internacional «Diccionario Histórico e Etimológico da Lingua Galega (DHELG)» (A Coruña, 26, 27 e 28 de outubro de 2021). — Entre o 26 e o 28 de outubro de 2021 tivo lugar na Facultade de Filoloxía da Universidade da Coruña o Coloquio Internacional «Diccionario Histórico e Etimológico da Lingua Galega (DHELG)», presidido por María Dolores Sánchez Palomino e Manuel González González e patrocinado polo Ministerio de Ciencia e Innovación, a Secretaría Xeral de